

Sygn. akt VII U 4129/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 maja 2021 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 12 maja 2021 r. w Warszawie

sprawy A. B. (1)

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania A. B. (1)

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2017 r. Nr:(...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 14 czerwca 2017 r. Nr: (...) ((...)) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury A. B. (2) poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

2. zasądza od Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. na rzecz A. B. (1) kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

W dniu 3 lipca 2017 r. **A. B. (1)** złożyła odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2017 r. (...) (...) ((...)) w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości przysługującej jej emerytury policyjnej i zaskarżyła ją w całości. Powyższej decyzji zarzuciła naruszenie przepisów Konstytucji RP oraz Protokołu (...) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności poprzez arbitralne obniżenie jej osobistych praw majątkowych oraz działania dyskryminacyjne, niezgodne z zasadą ochrony godności człowieka i stanowiące w rzeczywistości represje ekonomiczne za bliżej nieokreślone czyny. W

uzasadnieniu odwołująca wskazała, że w okresie od dnia 1 lipca 1987r. do 1 lipca 1990r. pełniła służbę w Wydziale Łączności Stołecznego (...) Spraw Wewnętrznych w W. na stanowisku telefonistki. Do jej zadań służbowych należało łączenie rozmów przychodzących i wychodzących dla całego resortu MSW, jak również dla instytucji państwowych (prokuratur, sądów i urzędów administracji), a przede wszystkich dla Milicji Obywatelskiej. W Wydziale Łączności (...) odwołująca pracowała również w Poczcie Specjalnej, gdzie do jej obowiązków należało przyjmowanie i rozdzielanie korespondencji przychodzącej i wychodzącej z jednostek organizacyjnych i wszystkich wydziałów podległych Stołecznemu Urzędowi Spraw Wewnętrznych, jak również z instytucji państwowych i administracji publicznej. Od dnia 1 lipca 1990r. do dnia 1 kwietnia 1991r. pełniła nadal służbę w Wydziale Łączności Komendy Stołecznej Policji. Od dnia 1 kwietnia 1991r. do dnia 2 lutego 2009r. pełniła służbę w Wydziale Kontroli (...). W ocenie odwołującej obniżenie przysługującego jej świadczenia emerytalnego z mocy zaskarżonej decyzji ma charakter arbitralny i stanowi formę represji, a nawet formę zbiorowej kary, zarówno dla odwołującej, jak i dla wszystkich osób, które pełniły służbę w formacjach wymienionych w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym. W oparciu o powyższe A. B. (1) wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji przez przyznanie świadczenia emerytalnego w dotychczasowej wysokości, tj. w kwocie 8.633,62 złotych brutto (4.164,89 zł netto) oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania według norm przepisanych (odwołanie, k. 3-14 a.s.).

W odpowiedzi na powyższe odwołanie **Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji**, zastępowany przez pełnomocnika, wniósł o ich oddalenie. Uzasadniając stanowisko organu rentowego pełnomocnik wyjaśniła, że skarżona decyzja została wydana zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy w oparciu o informację o przebiegu służby ubezpieczonej sporządzoną przez Instytut Pamięci Narodowej, która była dla niego wiążąca przy wydaniu decyzji. W wykonaniu i zgodnie z tymi przepisami organ rentowy ustalił wysokość emerytury odwołującej, a złożenie odwołania do sądu nie wstrzymuje wykonania decyzji (odpowiedź na odwołanie k. 18-20 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2019 r. sygn. akt III AUo 2541/19 Sąd Apelacyjny w W.(...)Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie na podstawie art. 44 k.p.c. (k. 43 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. B. (1) ukończyła Liceum Zawodowe w W. w zawodzie sprzedawca magazynier z dniem 6 czerwca 1986 r., w okresie od 1 września 1986 r. do 27 czerwca 1987 r. pracowała w Sądzie Rejonowym dla m. st. Warszawy na stanowisku protokolanta – pomocnika sekretarza sądowego (świadcstwo ukończenia liceum zawodowego, k. 14 a/o, świadectwo pracy z dnia 27 czerwca 1987 r., k. 5 a.e., zeznania A. B. (1) – protokół z rozprawy z dnia 12 maja 2021 r.).

Odwołująca w dniu 14 kwietnia 1987 r. zwróciła się z podaniem o przyjęcie jej do służby w Milicji Obywatelskiej w charakterze telefonistki z uwagi na zainteresowanie pracą telefonistki oraz atrakcyjne wynagrodzenie (podanie o przyjęcie do pracy, k. 4 a/o).

A. B. (1) wstąpiła do służby w Milicji Obywatelskiej z dniem 1 lipca 1987 r. i została skierowana do dyspozycji Stołecznego (...) Spraw Wewnętrznych w W., gdzie objęła stanowisko telefonistki w sekcji I wydziału łączności, a następnie wykonywała prace biurowe w sekretariacie. W dniu 1 września 1988 r. złożyła egzamin na podoficera Milicji Obywatelskiej. Z dniem 21 grudnia 1989 r. została mianowana na etat milicjanta – kuriera (wniosek o przyjęcie do MO, k. 35 a/o, ślubowanie funkcjonariusza Milicji Obywatelskiej, k. 18 a/o, pismo do kierownika działu kadr SR dla m. st. Warszawy, k. a/o, świadectwo złożenia egzaminu z dnia 1 września 1988 r., k. 42 a/o, wniosek personalny z dnia 1 grudnia 1989 R. K. 59 – 60 a/o, zeznania A. B. (1) – protokół z rozprawy z dnia 12 maja 2021 r.).

Do obowiązków odwołującej na stanowisku telefonistki należało wyłącznie łączenie rozmów z odpowiednimi osobami – pośredniczenie przy połączeniu. Łączyła wszystkie rozmowy przychodzące i wychodzące z urzędu z/do wszystkich jednostek wewnętrznych. Przełożonym odwołującej był Naczelnik Wydziału Łączności - R. K.. Na początku 1990 r. zaproponowano odwołującej przejście do tzw. spec poczty - pośredniczącej w przesyłaniu poczty między komórkami

wewnętrzny i zewnętrzny. W spec poczcie odwołująca pracowała od początku 1990 r. do kwietnia 1991 r. Praca w spec poczcie polegała na obsłudze poczty z każdej jednostki i komórki organizacyjnej, przynoszone listy były wpisywane po numerach na rejestry i przekazywane do adresatów. Odwołująca zajmowała się sortowaniem i wpisywaniem korespondencji. Na każdej kopercie był wpisywany numer. W kwietniu 1991 r. trafiła do Wydziału Kontroli, gdzie pracowała na stanowisku sekretarki, potem przechodziła kolejne szczeble, zdobywała umiejętności i doświadczenie zawodowe. Z sekretarki trafiła na stanowisko wykonawcze w Wydziale Kontroli i zajmowała się kontrolami komórek i jednostek organizacyjnych Policji. Odwołująca była oceniana jako pracownik odpowiednio przygotowany zawodowo, właściwie wykonujący obowiązki służbowe, o pogodnym usposobieniu i uprzejmą wobec abonentów. Przyznawano jej dodatki specjalne za prawidłowe wykonywanie obowiązków pracowniczych (opinia bezpośredniego przełożonego, k. 46 a/o, wniosek personalny, k. 43 a/o, zeznania A. B. (1) – protokół z rozprawy z dnia 12 maja 2021 r.).

Z dniem 2 lutego 2009 r. A. B. (1) została zwolniona ze służby w Komendzie Stołecznej Policji z Wydziału kontroli (rozkaz personalny z dnia 9 stycznia 2009 r., k. 6 a.e.).

Decyzją z dnia 3 marca 2009 r. Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał decyzję o ustaleniu prawa do emerytury policyjnej A. B. (1), której wysokość była następnie waloryzowana i przeliczana kolejnymi decyzjami. Decyzją o waloryzacji emerytury z dnia 27 lutego 2017 r. organ emerytalny ustalił wysokość świadczenia odwołującej na kwotę 8.633,62 zł brutto (decyzja Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 marca 2009 r., k. 1 a.e., decyzja Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 27 lutego 2017 r., k. 2 a.e.).

Pismem z dnia 24 marca 2017 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych A. B. (1) w okresie od 1 lipca 1987 r. do 1 lipca 1990 r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (informacja o przebiegu służby z 24 marca 2017 r., k. 3 a.e.).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał w dniu 14 czerwca 2017 r. decyzję nr (...) ((...)), na mocy której, w oparciu o art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ustalił wysokość emerytury A. B. (1) w kwocie 1.716,81 zł (decyzja Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 14 czerwca 2017 r., k. 6 a.e.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego oraz akt służbowych odwołującej z okresu służby w Milicji Obywatelskiej z lat 1987-1990, a także w oparciu o zeznania odwołującej się A. B. (1), które zostały ocenione jako wiarygodne, bowiem były spójne i korespondowały ze zgromadzonym materiałem dowodowym w postaci akt osobowych. Dokumenty, na których Sąd oparł swoje ustalenia, zasługiwały w całości na uwzględnienie. Ich wiarygodności nie kwestionowała zarówno odwołująca, jak i organ rentowy w toku postępowania sądowego. Wobec powyższego Sąd uznał ustalone fakty za wystarczające do wydania rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

W niniejszej sprawie ubezpieczona kwestionowała możliwość uznania, by służba, jaką pełniła w okresie od dnia od 1 lipca 1987 r. do 1 lipca 1990 r., była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego.

Zastosowane wobec odwołującej, przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), zwanej dalej ustawą zmieniającą i jest to już druga regulacja powodująca obniżenie emerytur, a teraz także rent inwalidzkich osobom, które pełniły „służbę w organach bezpieczeństwa PRL”. Obecnie pojęcie to zastąpiono pojęciem „służby na rzecz państwa totalitarnego”, art. 15c wskazuje bowiem, że w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru – za każdy rok tej służby, a poza tym, emerytura nie podwyższa się zgodnie z treścią art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Jednocześnie ustawodawca wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Analogiczne rozwiązania przewiduje art. 22a w odniesieniu do ustalania wysokości rent inwalidzkich.

Należy wspomnieć, że w rozwiązaniach, poprzedzających ustawę nowelizującą z 16 grudnia 2016 r., przyjętych wcześniej w ustawie z dnia

23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 24, poz. 245) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby

w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%.

Zarówno Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (Kp 6/09),

jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. ((...), Lex nr 1324219) uznały wówczas, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie, a więc nie można skutecznie kwestionować ich konstytucyjności. W przywołanym orzeczeniu Trybunał Praw Człowieka podkreślił również, że rozpatrywał już sprawy, w których pojawiał się problem uprzywilejowanej pozycji w sferze praw emerytalnych członków elity komunistycznej i policji politycznej w krajach postkomunistycznych oraz potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być nieproporcjonalne. Rozważania, jakie zostały poczynione przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka na gruncie poprzedniej „ustawy dekomunizacyjnej”, będą pomocne także i przy ocenie niniejszej sprawy, właśnie z uwzględnieniem faktu, że mamy do czynienia z kolejnym swoistym rozliczaniem się z osobami arbitralnie uznanymi za służące państwu totalitarnemu.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy wspomnianego art. 1 ustawy zmieniającej.

W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydane na jej podstawie decyzje, zasadnie budzą wątpliwości odnośnie ich zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, czy zasadą proporcjonalności, z uwagi na ich wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego

wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa wprowadza w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku

do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne

i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury i renty inwalidzkiej ubezpieczonemu trudno jest uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury i renty miało charakter automatyczny, bez uwzględnienia faktycznie wykonywanych obowiązków, jak również pełnionej funkcji przez odwołującego. Ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy zadziałała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego.

Ponadto nie należy pomijać faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone

w art. 258 kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na ogólnych zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony wyżej przepis wskazuje, że ustawa zmieniająca wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W przedmiotowej sprawie Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby odwołującego sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej w dniu 24 marca 2017r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury policyjnej, wymaga jednak podkreślenia, że wskazuje on jedynie, iż odwołująca pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, w okresie od 1 lipca 1987 r. do 1 lipca 1990 r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast na jakiej dokładnie podstawie służba odwołującej została zakwalifikowana jako służba na rzecz państwa totalitarnego. W tym kontekście na uwagę zasługuje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011r., sygn. akt II UZP 10/11, który Sąd Okręgowy w całości podziela – zgodnie z którym sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa, przedstawionej przez Instytut Pamięci Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w organach bezpieczeństwa państwa). Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę.

W aktualnym stanie prawnym Sąd Najwyższy również wyraził swój pogląd. W sprawie o sygn. akt III UZP 1/20 podjął w składzie 7-osobowym uchwałę z dnia 16 września 2020r., w której stwierdził, że kryterium „służby na

rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Wprawdzie powołana uchwała zapadła w sprawie jednostkowej, ale pogląd prawny, jaki wyraził w niej Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy podziela. To z kolei oznacza, że w analizowanym przypadku stwierdzenie o pełnieniu przez A. B. (1) służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 1 lipca 1987 r. do 1 lipca 1990 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku

z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r.). W tym kontekście

Sąd Najwyższy w motywach powołanej uchwały zwrócił również uwagę,

że pozbawienie sądu ubezpieczeń społecznych prawa do przeprowadzenia interpretacji przepisu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej naruszałoby wprost art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Sąd Najwyższy uznał, że rolą sądu powszechnego jest w szczególności ustalenie długości okresu i miejsca pełnienia służby oraz stanowiska i stopnia służbowego odwołującego. Przy tym istotne jest ustalenie indywidualnych czynów konkretnej osoby pod kątem zweryfikowania, czy naruszały one podstawowe prawa i wolności człowieka.

Uwzględniając powołane wyżej poglądy, Sąd Okręgowy przeprowadził

w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że w przypadku A. B. (1) nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od 1 lipca 1987 r. do 1 lipca 1990 r. jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, zdaniem Sądu, nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że odwołująca swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszyła prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełniła jakiegokolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Sąd zwrócił przy tym uwagę, że zgodnie z art. 13b ust. 1 pkt 5 c) tiret 5 ustawy zaopatrzeniowej – co prawdopodobnie stanowiło podstawę negatywnej kwalifikacji spornego okresu służby ubezpieczonej przez IPN, czego jednak, jak wskazano wyżej, nie sprecyzowano – za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. m. in.

w służbach i jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych,

i ich poprzedniczek, oraz ich odpowiednikach terenowych wypełniających zadania Służby Bezpieczeństwa, w tym Departament IV MSW. Wprawdzie

z załączonych do akt sprawy dowodów w postaci dokumentacji z przebiegu służby ubezpieczonej wynika, że w spornym okresie, przypadającym na lata 1987-1990, pracowała w Sekcji I Wydziale Łączności Stołecznego (...) Spraw Wewnętrznych na stanowisku telefonistki. Z początkiem 1900 r. odwołująca przeszła do tzw. spec poczty - pośredniczącej w przesyłaniu poczty między komórkami wewnętrznymi i zewnętrznymi. W spec poczcie odwołująca pracowała od początku 1990 r. do kwietnia 1991 r. Z akt osobowych odwołującej nie wynika natomiast, by realizowała jakiegokolwiek czynności w zakresie zadań Służby Bezpieczeństwa. Ze wskazanych wyżej dokumentów wynika jedynie, że przez cały sporny okres służby w MO odwołująca pracowała na stanowisku telefonistki, a następnie pełniła obowiązki związane z pośrednictwem w przesyłaniu poczty między komórkami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Sąd Okręgowy przesłuchał odwołującą i uznał za wiarygodne jej zeznania w zakresie, w jakim wskazała, że na przełomie lat 1987-1990 nie uczestniczyła w żadnych działaniach operacyjnych, a jej praca miała charakter ściśle biurowy. Odwołująca wskazała, że jej praca ograniczała się do odbierania telefonów i obsługi obiegu korespondencji. Zeznania odwołującej znajdowały przy tym odzwierciedlenie w treści załączonych do wspomnianej wyżej dokumentacji opiniach służbowych i wnioskach personalnych, w których wskazywano na prawidłowe wykonywanie przez odwołującą czynności związanych z obsługą abonentów. Powyższe pozwala uznać odwołującą za pracownika administracyjnego, nie zaś operacyjnego. Jednocześnie jakichkolwiek informacji co do tego, czy praca odwołującej mogła być utożsamiana jako wchodząca w zakres czynności bezpośrednio związanych z wypełnianiem zadań Służby Bezpieczeństwa, w szczególności, że ustawodawca zaniechał sprecyzowania w tym punkcie jakie zadania SB wedle jego oceny należy

kwalifikować jako służbę na rzecz państwa totalitarnego. W ocenie Sądu wątpliwe jest natomiast, by za taką służbę uznawać pełnienie przez odwołującą funkcji w istocie administracyjno-biurowej, trudno bowiem wykazać – także na tle zebranych w sprawie dowodów – by odwołująca swoim działaniem miała przyczyniać się do represji ludności cywilnej, zwalczania środowisk opozycyjnych bądź innych działań, których historyczna ocena do dziś budzi wątpliwości. W pozostałym zakresie dokumenty zawierają jedynie informacje o co do zasady pozytywnej ocenie pracy odwołującej. Wynika z nich, że ubezpieczona prezentowała cechy osoby poprawnie wykonującej swoje obowiązki. Informacje te nie pozwalały jednak na ocenę przebiegu służby ubezpieczonej z perspektywy zaangażowania w służbie na rzecz państwa totalitarnego, nawet w ujęciu cytowanego wyżej przepisu.

Jednocześnie w tym kontekście Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na fakt sytuacji życiowej odwołującej, która podejmując pracę w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w 1987 roku kierowała się względami finansowymi.

Nie można przy tym również pominąć faktu, że odwołująca kontynuowała zatrudnienie w Policji w państwie demokratycznym po 1 lipca 1990 r. aż do momentu przejścia na emeryturę/rentę w 2009 roku. Pozwala to na stwierdzenie, iż okoliczność dotychczasowa służba odwołującej w strukturach MO nie stanowiła przeszkody jej dalsze zatrudnienia w organach policyjnych, co nabiera dodatkowego znaczenia z perspektywy sygnalizowanej w odwołaniu kwestii weryfikacji funkcjonariuszy służby mundurowych na przełomie lat 1990. Również i tak okoliczność zdaniem Sądu przemawia za brakiem podstaw do przypisania odwołującemu się działań polegających na naruszaniu podstawowych praw i wolności człowieka, służących reżimowi komunistycznemu w okresie przed 1990 r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontrydiktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontrydiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu rentowego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez stronę odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1987-1990. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującej oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez odwołującą na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującej przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności A. B. (1), zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1987-1990, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, uzasadnia naruszenie zasady godności wobec odwołującej. Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Dyrektora Zakładu Emerytalno - Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury A. B. (2) poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego,

Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku), orzekając zgodnie z pkt 1 wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w pkt 2 wyroku zasądzać od Dyrektora ZER MSWiA na rzecz A. B. (1) kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c.

w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1804).

SSO Renata Gąsior

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć (...)

SSO Renata Gąsior